

**Staden i  
ögonhöjd**

# **Integrerad barnkonsekvens- analys och dialog**



**Stockholms  
stad**

**Stadsbyggnadskontoret**

# Innehåll

<b>Om dokumentet</b>	<b>5</b>
<b>Definitioner</b>	<b>7</b>
<b>Barnperspektiv på stadsutveckling</b>	<b>8</b>
<b>FN:s barnkonvention och Stockholms stad</b>	<b>11</b>
<b>Barnperspektiv – stadens uppdrag</b>	<b>12</b>
<b>Del 1: Integrerad barnkonsekvensanalys</b>	<b>15</b>
<b>Metod och arbetssätt</b>	<b>17</b>
<b>Integrerad barnkonsekvensanalys och planprocess</b>	<b>18</b>
<b>Frågor att belysa</b>	<b>20</b>
<b>Barnchecklistan</b>	<b>22</b>
<b>Del 2: Dialog</b>	<b>25</b>
<b>Metod för dialog och samråd</b>	<b>26</b>
<b>Representation</b>	<b>28</b>
<b>Delaktighet</b>	<b>29</b>
<b>Inflytande</b>	<b>30</b>
<b>Stadens goda exempel på dialog</b>	<b>35</b>
<b>Dokument som stöttar och styr</b>	<b>57</b>
<b>Exempel ur dokument som stöttar och styr</b>	<b>58</b>
<b>Dokument att beakta</b>	<b>60</b>
<b>Källor</b>	<b>61</b>



# Om dokumentet

## Vägledning

- Integrerad barnkonsekvensanalys ska ligga till grund för Stockholms stads stadsbyggnadsprojekt för att utreda och beakta barnrättsperspektivet innan exploatering.
- Barnchecklistan ska användas i tjänsteutlåtanden som ett processtöd för att belysa hur ett projekt har utrett och beaktat barnets bästa.

## Syfte

Denna vägledning syftar till att stärka barns och ungas behovsuppfyllnad och delaktighet i stadsutvecklingsfrågor. Det ska även sätta barnets perspektiv och barnperspektivet i fokus i genomförandet av nya projekt i staden med hjälp av en integrerad barnkonsekvensanalys och dialog.



## Dokumentets två delar

### Del 1: Integrerad barnkonsekvensanalys

I den första delen förklaras Staden i ögonhöjds arbete med barnkonsekvensanalyser. Fokus ligger på metodutveckling. Resultatet, integrerad barnkonsekvensanalys, är en process som möjliggör för staden att utreda, beakta och implementera barnets perspektiv och barnperspektivet i ett tidig skede av stadsutvecklingsprojekt.

### Del 2: Dialog

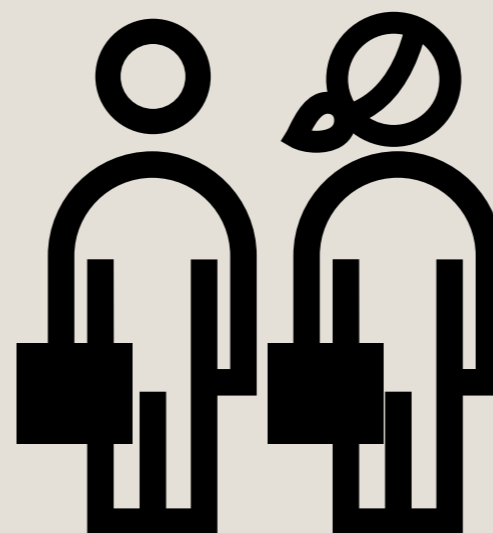
I den andra delen redogörs de fem steg för delaktighet och inflytande som en dialog bör hantera, även vikten av representation lyfts. Här finns även råd för hur rätt målgrupp nås och inspiration i form av goda exempel från stadens dialogarbeten.

## Metodstöd

Dokumentet ska verka som metodstöd och ge större kunskap och förståelse för FN:s barnkonvention samt erbjuda inspiration och visa på stadens goda exempel.

## Användare

Vägledningen ska användas av deltagare i stadsbyggnadsprojekt och de konsulter som anlitas för att genomföra den integrerade barnkonsekvensanalysen.





# Definitioner

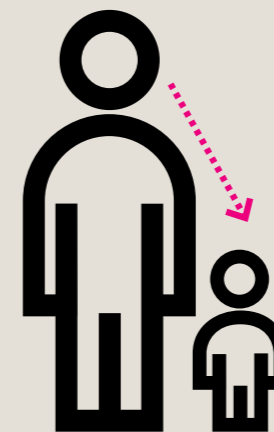
# 18

Barn varje människa under 18 år.



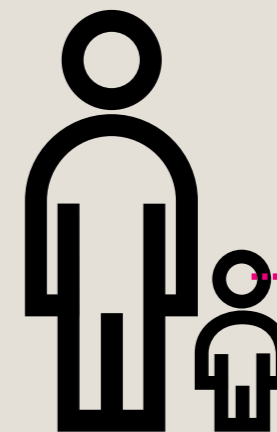
**Barnets bästa** handlar om det enskilda barnet, en grupp barn eller barn generellt och måste avgöras i varje enskilt fall. Hur man kommer fram till vad som är barnets bästa ska föregås av en utredning och prövning där hänsyn ska tas till barnets behov och egna åsikt, utifrån ålder och mognad.

**Barnperspektiv** är när vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till barnets bästa. Barnperspektivet kan inrymma barnets perspektiv men behöver inte göra det.

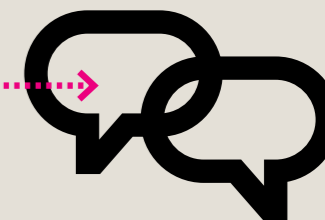


**Förbättrande åtgärder** i de fall då ett stadsbyggnadsprojekt får negativa konsekvenser för ett eller flera barn ska det redovisas hur projektet avser att tillgodose barnet eller barnens behov.

**Barnets perspektiv** speglar en utsaga från ett barn. För att kunna uttala sig om barnets perspektiv krävs att barnet själv har fått säga sin mening.



**Barnrättsperspektiv** att vid varje beslut eller åtgärd som rör barn beakta att dess rättigheter enligt barnkonventionen tas tillvara.



**Dialog** kan ha olika former och syftar till att fånga in barns och ungas synpunkter inför kommande stadsutvecklingsprojekt.

# IBKA

**Integrerad barnkonsekvensanalys (IBKA)** är ett verktyg för att synliggöra ett barns bästa, en grupp barns bästa eller barns bästa i allmänhet när det gäller en specifik åtgärd eller frågeställning med utgångspunkt i rättigheterna i barnkonventionen. Ordet integrerad syftar till att barnkonsekvensanalysen är en fortlöpande del av planarbetet.

# Barnperspektiv på stadsutveckling

**Staden i ögonhöjd** startade som en arbetsgrupp för frågor som gäller barn, unga och stadsutveckling. Arbetsgruppen syftar till att vara katalysator och processtöd i stadsutvecklingsfrågor för att belysa barns och ungas behov – och stärka deras delaktighet i den växande staden.

*Staden i ögonhöjd* är sprunget ur *Kultur i ögonhöjd* som är ett program som syftar till att möjliggöra så att alla barn och ungdomar, oavsett förutsättningar och uppväxtvillkor, ska kunna ta del av ett professionellt kulturliv och själva få uttrycka sig, på egen hand och tillsammans med professionella vuxna i kulturlivet.

**"Barns och ungdomars behov beaktas vad gäller de fysiska miljöer där barn vistas."**

*Det fjärde målet i Kultur i ögonhöjd.*

*Kultur i ögonhöjds* fjärde mål innebär att när stadsutvecklingsprojekt genom-

"Barn och unga har rätt att vistas i trygga och kreativa miljöer som är utformade utifrån deras behov."

*Kultur i ögonhöjd*

förs ska barnets bästa utredas och beaktas och arbetet bör utformas i enlighet med de förslag som arbetsgruppen *Staden i ögonhöjd* utformar. Arbetsgruppen *Staden i ögonhöjd* är förvaltningsövergripande vilket innebär att ett flertal av stadens förvaltningar ingår.

Alla berörda nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att främja ett barn- och ungdomsperspektiv vad gäller beslut, planering och resursfördelning som rör de miljöer där barn och unga vistas, såväl ute som inne.

## Budgetuppdrag

Det är viktigt att barnrättsperspektivet utvecklas inom stadsplaneringen.

Barnets bästa ska utredas och beaktas då staden växer. För att säkerställa detta har Stockholms stad arbetat fram en metod för integrerad barnkonsekvensanalys. Bifogat metoden finns en barnchecklista som ska användas inför varje beslut som rör stadsutveckling. Barnchecklistan indikerar även om en IBKA bör genomföras för projektet. Metoden tar sitt avtryck i FN:s barnkonvention och aktuell forskning gällande barns och ungas utveckling, behov och relation till den byggda staden. Stockholms stad har även höga ambitioner då det kommer till dialog, därför har fem steg för delaktighet och inflytande i dialogarbeten tagits fram.

## Vägledning

Integrerad barnkonsekvensanalys ska ligga till grund för Stockholms stads stadsbyggnadsprojekt för att utreda och beakta barnrättsperspektivet innan exploatering.

Barnchecklistan ska användas i tjänsteutlåtanden som ett processtöd för att belysa hur ett projekt har utrett och beaktat barnets bästa.





# FN:s barnkonvention och Stockholms stad

**Barnkonventionen slår fast att barn är individer med egna rättigheter och syftar till att ge alla barn, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals.**

## Barnkonventionen

Den 20 november 1989 antog FN:s generalförsamling konventionen om barnets rättigheter, som är barnkonventionens egentliga namn. Fram till idag har 196 stater världen över skrivit under och förbundit sig att följa bestämmelserna om mänskliga rättigheter för barn.

Enligt barnkonventionen är det staten som är ytterst ansvarig för att se till att barn får sina rättigheter förverkligade. Familjen har huvudansvaret för sina barn, men varje stat är skyldig att stötta familjerna och underlätta för dem att ta hand om sina barn på bästa sätt. Kommunen och dess folkvalda politiker beslutar hur till exempel skola, förskola, fritidsverksamheter och vägar ska skötas och har ett skyddsansvar.

Sverige var år 1990 ett av de första länderna i världen att ratificera barnkonventionen och åtog sig därmed att arbeta för att följa reglerna i sitt arbete.

## Vision 2040

Stockholm stad har en vision, *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla*, beslutad av kommunfullmäktige år 2015. Visionen är stadens målbild för en social,

ekonomisk, ekologisk och demokratisk hållbar utveckling under de närmaste decennierna.

**"Alla barn i Stockholm år 2040 har goda och jämlika uppväxtvillkor."**

*Vision 2040*

Utgångspunkten för stadens verksamhet och politik ska vara att alla barn ska ha lika goda möjligheter, oavsett var i staden man växer upp.

Staden måste vara tillgänglig och utformad på ett sådant sätt att alla kan ta del av den. Alla barn har rätt till ett rikt liv med god tillgång till lek, kultur och idrott. Stockholm behöver fler mötesplatser för barn och unga, inte minst för flickor och hbtq-personer.

Stockholm ska vara en stad som får alla att växa. Staden ska verka för att ge barn framtidstro och stärka deras möjligheter att förverkliga sina liv. Alla barn ska ha samma chans.

## Program för barnets rättigheter

Stockholms stads barnombudsmans stundande program, *Program för barnets rättigheter och inflytande*

*i Stockholms stad 2018–2022 ska stödja stadens verksamheter i arbetet för att leva upp till FN:s barnkonvention och den lagstiftning som finns i Sverige.*

**"I Stockholm får alla barn, oavsett bakgrund och förutsättningar, sina rättigheter tillgodosedda och har möjlighet att forma samhället och sina egna liv."**

*Det långsiktiga målet med Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022.*

Programmets övergripande inriktning och fokusområden:

1. Beslutsfattare och medarbetare ska beakta barnperspektivet och omsätta barnets rättigheter i alla beslut, uppdrag och i det dagliga arbetet.
2. Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas.
3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka och få sina åsikter respekterade.
4. Barn och vuxna ska ha kunskap om barnets rättigheter och vad de innebär i praktiken.
5. Barn ska vara trygga och skyddas mot fysiskt och psykiskt våld.

# Barnperspektiv – stadens uppdrag

**Barnperspektivet berör inte bara de verksamheter som är inriktade på enskilda barn, som skola och socialtjänst, utan även områden så som samhälls- och bostadsplanering och trafik- och miljöfrågor. Viktigt att komma ihåg är också att barn inte är en homogen grupp. Det som är det bästa för ett barn är inte nödvändigtvis det bästa för ett annat barn.**

## Barnperspektiv och barnets perspektiv

Barnperspektiv har två olika delar: barnperspektiv handlar om när vuxna ser barnet och barnets perspektiv speglar barnets egen utsago (läs definitionerna i sin helhet på sidan 7). I arbetet med den integrerade barnkonsekvensanalysen behöver båda delarna ingå. Först när barnet själv fått uttrycka sina åsikter och de tas med i besluten, kan barnets bästa i egentlig mening lyftas fram och sättas i främsta rummet.

## Staden i ögonhöjds arbete

Metoden för integrerad barnkonsekvensanalys möjliggör att i tidiga skeden utreda och beakta barnets bästa i stadsutvecklingsprojekt. Genom att följa metodens olika steg kan barnets

perspektiv och barnperspektivet inarbetas i projektet.

Metoden bygger på sex valda artiklar från FN:s barnkonvention som gemensamt leder till att sätta barnets bästa i främsta rummet. Att arbeta med en integrerad barnkonsekvensanalys som bygger på dessa sex artiklar betyder att staden tar ett stort steg framåt för att uppfylla FN:s barnkonvention i sin stadsplanering.

## Definition av målgruppen och eventuella intressekonflikter

En fråga som är viktigt att ställa i inledningsskedet av ett nytt projekt är om åtgärden/beslutet rör ett enskilt barn, barn i allmänhet eller en särskilt definierad grupp av barn.

Viktigt att komma ihåg är också att

barn inte är en homogen grupp. De har, precis som vuxna, olika förutsättningar och behov beroende på bland annat kön, ålder, socioekonomiska förhållanden, kulturell och etnisk bakgrund och funktionsnedsättning.

Det som är det bästa för ett barn i en given situation är inte nödvändigtvis det bästa för ett annat barn och det kan finnas motsättningar mellan barns intressen. Hänsyn ska tas både till kortsiktiga och långsiktiga intressen.

## Analys och dokumentation

I analysen såväl som i den påföljande dokumentationen ska fördelar och nackdelar av de olika valen och besluten i ärendet beaktas och redovisas ur ett barnrättsperspektiv. I analysen ska även de intressekonflikter som finns beskrivas, både mellan olika barns behov men också andra motstridigheter som samhällsekonomins eller vuxnas intressen. I de fall barns bästa måste ge vika är det särskilt viktigt att i analysen tydligt dokumentera anledningen samt redovisa förbättrande åtgärder.

## Valda artiklar ur FN:s barnkonvention:

### Artikel 2:

Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionsnedsättning eller andra liknande skäl.

### Artikel 3:

Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga.

### Artikel 6:

Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barn ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar.

### Artikel 12:

Barn och unga har rätt att framföra sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem.

### Artikel 23:

Ett barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv och hjälp att delta i samhället på lika villkor.

### Artikel 31:

Varje barn har rätt till lek, fritid, kultur och vila.

## Framgångsfaktorer för att uppfylla FN:s barnkonvention:

- Ledningens entydiga stöd och engagemang
- Arbeta in perspektivet i centrala styrdokument
- Utbildning och information
- Utgå från befintliga arbetsprocesser
- Ekonomiska och personella resurser
- Dialog och erfarenhetsöverföring
- Uppföljning och utvärdering

Källa: Barnombudsmannen  
[www.barnombudsmannen.se](http://www.barnombudsmannen.se)



# Del 1: Integrerad barnkonsekvens- analys (IBKA)



När det hänvisas till förslag/förslaget i samband med integrerad barnkonsekvensanalys så refererar det till programförslag, strukturplaneförslag, detaljplaneförslag eller samrådsförslag.



# Metod och arbetssätt

För att kunna klargöra barnperspektivet och barnets perspektiv i ett nytt stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att vara en del av planprocessen redan från start. Rätt frågor måste ställas under rätt skeden för att aspekterna ska bli en naturlig del i framtagandet av förslag. Stockholms stad arbetar därför med en integrerad barnkonsekvensanalys för att perspektiven ska få en reell inverkan och synas i slutförslaget.

## När ska en integrerad barnkonsekvensanalys genomföras?

Staden använder sig av en integrerad barnkonsekvensanalys i sina stadsbyggnadsprojekt. FN:s barnkonvention gäller alla barn och är tydlig då det kommer till områden där barns intressen ska beaktas, bland annat barns boende, hälsa och framtid.

Avvägningen hur barn påverkas av ett projekt eller en åtgärd i stadsutvecklingen ska göras i samtliga planer. Denna avvägning görs i start-PM med hjälp av barnchecklistan. Efter den initiala avvägningen anpassas metoden för att på bästa sätt belysa barnrättsperspektivet i det enskilda projektet. Om bedömningen är att barn inte berörs ska det dokumenteras med en motivering. Bedöms projektet eller åtgärderna att få negativa konsekvenser för ett eller flera barn ska det redovisas hur projektet avser att tillgodose barnet eller barnens behov.

## Arbetssätt

En integrerad barnkonsekvensanalys består av fyra steg. I början av varje projekt ska upplägget av de fyra stegen diskuteras och knyts till tidplanen.

- 1 Tidig dialog och inventering
- 2 Framtagande av förslag
- 3 Konsekvensanalys av slutförslaget
- 4 Återkoppling

I varje steg ska olika frågor belysas. Det finns tre huvudgrupper med frågeställningar, *miljö och hälsa*, *boende och vardagsliv* och *trygghet och tillgänglighet*.

👉 Se vidare "Frågor att belysa" på sidan 20.

Frågeställningarna kommer även vara en del av underlaget till konsultbeställningen, detta för att säkerställa att stadens barnkonsekvensanalyser har samma inriktning och täckning i samtliga stadsbyggnadsprojekt.

## Slutdokumentet

De fyra olika stegen i barnkonsekvensanalysen bildar slutdokumentet.

### Steg 1

#### Tidig dialog och inventering

I slutdokumentet ska en redogörelse för hur dialogen och inventeringen har genomförts finnas tillsammans med dialogmaterialet, kartläggningar och eventuellt annat material. I denna del ingår även en beskrivning av hur området används idag och vad som är viktigt att bevara och utveckla.

1

### Steg 2

#### Framtagande av förslag

Här ska de eventuella olika förslagen redogöras för och hur barnrättsperspektivet tagits hänsyn till.

2

### Steg 3

#### Konsekvensanalys av slutförslaget

Denna del ska bestå av en konsekvensanalys av slutförslaget.

3

### Steg 4

#### Återkoppling

Varje projekt ska ha en tydlig återkopplingsplan.

4

👉 På nästa sida förklaras varje steg närmare och hur den integrerade barnkonsekvensanalysen hänger ihop med planprocessen, som är stadens arbetssätt för att pröva om ett nytt stadsutvecklingsprojekt är lämpligt.

# Integrerad barnkonsekvensanalys & planprocessen

## 1 Tidig dialog och inventering

Den tidiga dialogen med barn och unga är en väsentlig del av arbetet med att fånga upp barnets perspektiv. Dialogen ska ha en bred representation, vara tydlig med vilken typ av delaktighet projektet önskar och redovisa ramarna för påverkansmöjligheter. Även tidsaspekten behöver förklaras tydligt då flera av stadens byggnadsprojekt pågår i tiotals år och många av de barnen som var berörda från början kommer inte att se slutförändringen under sin uppväxt.

Dialogen genomförs både med barn och unga (barnens perspektiv) samt med pedagoger, föräldrar, vårdnadshavare och andra vuxna som deltar i barnens utbildning, aktiviteter och fritid (barnperspektivet). Här är stadsdelsförvaltningarna en viktig kunskapskälla, de genomför ofta medborgardialoger och kan ha relevant information att arbeta in eller använda som utgångsläge.

Stadens arbete med områdesplanering möjliggör en geografisk helhetsbild där viktiga underlag och utredningar arbetas in i stadsplaneringen i tidiga skeden. Inventeringen bör därför ta avstamp i områdesplaneringen för att se vad inventeringen kan kompletteras med. Det är viktigt att inventeringsmaterialet sedan arbetas in i områdesplaneringen för att på så sätt skapa goda förutsättningar för framtida planering.

Delar av resultatet av den tidiga dialogen och inventeringen redovisas sedan som kartunderlag samt i löpande text. Materialet säkerställer ett tidigt underlag i framtagandet av förslaget och ska samlas in innan startmötet med arkitektkontoren.

☛ Samtalen kan genomföras på olika sätt, metoder beskrivs under kapitlet "Metod för dialog och samråd" och "Stadens goda exempel på dialog" på sida 26 och 35.

1

## 2 Framtagande av förslag

Den sammanställda dokumentationen från steg ett ligger som grund för framtagandet av förslaget för hur området ska växa fram, tillsammans med forskning gällande till exempel miljö och hälsoaspekter hos barn och unga. I detta skede arbetas stadens egna relevanta dokument in.

Framtagandet av förslag analyseras med utgång i:

**Förslaget:** Hur ser förslaget ut och hur påverkar det befintlig struktur? Vad tillkommer och vad tas bort?

**Konsekvenserna av förslaget:** Vilka positiva och negativa konsekvenser leder förslaget till för barnens miljö?

**Åtgärder:** Vilka åtgärder föreslås – kan de genomföras?

**Reviderat förslag:** Det nya förslaget presenteras och analyseras utifrån frågeställningarna ovan. Förslaget ska redovisa hur de valda frågorna från sida 20 har hanterats i förslaget.

I större projekt kan analysen komma att upprepas i samband med större omarbetningar av förslagen. Detta är något som fastställs individuellt i varje projekt.

☛ Se vidare "Frågor att belysa" på sida 20 samt "Dokument att beakta" på sida 56.

2

## 3 Konsekvensanalys av slutförslaget

I slutet av processen genomförs den slutgiltiga konsekvensanalysen där slutförslaget utreds ur ett barnrättsperspektiv. Vilka positiva och negativa konsekvenser blir det? Har de frågor och den input som lyfts i steg 1 och 2 beaktats? Hur blev slutresultatet utifrån detta?

Tre huvudgrupper av frågeställningar:

- Miljö & hälsa
- Boende & vardagsliv
- Trygghet & tillgänglighet

I det fall som staden har valt att gå vidare med delar som får märkbara konsekvenser för barn och unga ska förbättrande åtgärder redovisas.

☛ Läs om förbättrande åtgärder på sida 7.

☛ Exempel på frågor att ställa i varje huvudgrupp finns under "Frågor att belysa" på sida 20.

3

## 4 Återkoppling

Varje projekt ska ha en tydlig återkopplingsplan där återkopplingen efter steg 1 och 3 tydligt redovisas. En respons som berättar för de som deltog i dialogerna hur det faktiskt blev, vilka tankar som kunde tas vidare och vilka som inte fungerade – med en förklaring om varför och vad som händer nu.

Då staden har långa processer ska återkopplingen ske både då steg ett, dialog och inventering, är genomförd och sammanställd samt på steg tre, slutförslaget. Återkopplingen bör anpassas efter ålder och mognad och den ska vara ärlig och konkret.

Det ska även redogöras för vilka aktiviteter riktade mot barn och unga som har genomförts och vilken typ av delaktighet det har varit.

Återkoppling är viktiga steg för demokratiutvecklingen och synliggörandet av barnen i staden.

☛ Läs vidare om representation, delaktighet och inflytande på sida 28–30.

4

### Planprocessen

prövar om ett förslag till markanvändning är lämpligt. I processen ska allmänna och enskilda intressen vägas mot varandra.

### Start-PM

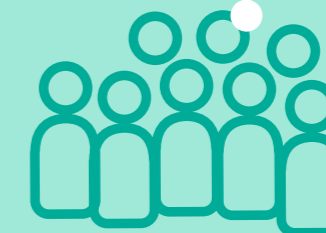
I en startpromemoria föreslår stadsbyggnadskontoret att stadsbyggnadsnämnden beslutar att påbörja själva planprocessen. I promemorian beskrivs det aktuella projektet, vad planen i huvudsak kommer att behandla och till detta bifogas byggherrens första skisser.

### Program/detaljplan

För att möjliggöra diskussion om detaljplanearbetets inriktning innan några avgörande bindningar uppkommit inleds arbetet ibland först med ett program som mer anger utgångspunkter och mål för arbetet än lösningar i detalj. Program kan även göras för större områden när det behövs för att sätta in detaljplaneringen i ett större sammanhang.

### Ställningstagande i stadsbyggnadsnämnden

Planarbetet innebär avvägningar mellan olika intressen och ytterst görs denna avvägning av stadsbyggnadsnämnden. Inkomna synpunkter redovisas tillsammans med stadsbyggnadskontorets avvägningar i tjänsteutlåtanden till nämnden som beslutar om inriktningen för det fortsatta arbetet.



## Slutdokumentet

1

2

3

4

# Frågor att belysa

Studier visar att barn är betydligt känsligare än vuxna för till exempel buller, luftpartiklar, solljus och markföroreningar.

Vägledning – utemiljön vid skolor och förskolor (Miljöförvaltningen)

**Stockholm ska vara en jämställd stad där tillgång till idrott, kultur och rekreation är god. Stadsplaneringen ska skapa förutsättningar för goda uppväxtvillkor var man än bor i staden. Förutsättningar som ger alla barn och unga samma chans att förverkliga sig själva oavsett ålder, kön, socioekonomisk, etnisk och kulturell bakgrund eller individuella förutsättningar.**

Att erövra och upptäcka staden är viktig del i ett barns utveckling och för att möjliggöra detta måste trygga och säkra miljöer skapas. Stadsmiljön ska stödja möjligheten att säkert utforska staden, att ta sig till och från skolan, vänner, aktiviteter och mötesplatser och att röra sig till fots och på cykel genom hela staden.

För att ett stadsutvecklingsprojekt ska uppfylla kriterierna ovan bör vissa frågor hanteras i projektet. Frågeställningarna har delats upp i tre huvudgrupper. På nästa sida ges exempel på frågor som kan användas under den integrerade barnkonsekvensanalysens olika steg. Frågorna baseras på stadens egna dokument och riktlinjer.

Frågeställningarna ska även vara en del av den beställning som skickas till

de konsulter som ska utföra den integrerade barnkonsekvensanalysen.

## Initiala kontakter

Som en del av inventeringen (steg 1 i integrerad barnkonsekvensanalys) ska olika förvaltningars behov stämmas av tidigt, med avstamp i områdesplaneringen.

**Stadsdelsförvaltningarna** för bland annat förskolebehoven, parker och lekplatser.

**Utbildningsförvaltningen** för skolbehovet. **Kulturförvaltningen** för kultur och dess lokaler.

**Idrottsförvaltningen** för idrottsytor, simhallar, idrottsplatser och idrottshallar.

📍 På sida 60 finns "Dokument att beakta" och på sida 58–59 exempel på tillhörande riktlinjer.

# Tre huvudgrupper – exempel på frågeställningar

Exakt vilka frågor som ställs avgörs i varje projekt, det viktiga är att de berör dessa tre huvudgrupper.

## Miljö & hälsa

Frågor om miljöaspekterna buller, luft, solljus och markföroreningar samt hälsoaspekter.

### Exempel på frågor:

- Var placeras förskolor och skolor så att ljud-, ljus- och luftförhållanden är så goda som möjligt?
- Var placeras lekplatser och övriga mötesplatser för barn så att ljud-, ljus- och luftförhållanden är så goda som möjligt?
- Är miljöer där barn vistas giftfria?
- Är förskole- och skolgårdarna utformade så att de gynnar ett hälsosamt liv?
- Är lekplatser och övriga mötesplatser för barn utformade så att de gynnar ett hälsosamt liv?

## Boende & vardagsliv

Frågor om tillgång till boende, samhällsservice, aktiviteter och platser för alla barn, oavsett till exempel kön, ålder, socioekonomi, etnicitet och funktionsnedsättning.

### Exempel på frågor:

- Hur ser bostadsutbudet ut i området, finns det olika typer av bebyggelse inom området?
- Finns god tillgång av förskolor och skolor?
- Finns god tillgång av idrottsytor, simhallar, idrottsplatser och idrottshallar oavsett individuella förutsättningar?
- Finns god tillgång av grönområden, parker, spontanidrottsytor och lekplatser oavsett individuella förutsättningar?
- Finns god tillgång till kultur för, med och av barn och unga? Finns det platser för att uppleva konst och kultur samt eget skapande och fri lek oavsett individuella förutsättningar?
- Är barns mötesplatser och aktiviteter mångfunktionella och har ett varierat innehåll som gynnar jämställdhet, jämlikhet, kreativitet och skapande oavsett individuella förutsättningar?
- Är den fysiska miljön utformad så att den minskar risken för kränkningar och trakasserier?

## Trygghet & tillgänglighet

Frågor om stråk, trafik och kommunikationer.

### Exempel på frågor:

- Var placeras barns mest självklara platser i förhållande till vägar och kommunikationer?
- Var placeras och hur utformas barns mest självklara platser i förhållande till tillgänglighetsaspekter?
- Finns det säkra och trygga skolvägar inom en 300-metersradie från skolan?
- Finns det gångfartsområde eller bilfria zoner intill skolan?
- Finns det trygga och säkra vägar till barns mötesplatser med primär- och sekundärstråk?
- Hur är hållplatser för kollektivtrafik placerade utifrån barns rörelsemönster?
- Hur kan barns mötesplatser utformas så de blir överblickbara och orienterbara?

# Barnchecklista

Barnchecklistan används dels för att initialt i ett projekt bedöma projektets potentiella påverkan på barn och unga. Den ger också en fingervisning om hur omfattande den integrerade barnkonsekvensanalysen kommer att bli. Detta ställningstagande ska redovisas redan i start-PM. Barnchecklistan fungerar även som ett stöd vid skrivandet av tjänsteutlåtanden. Den ger stöd för hur det som har framkommit i den integrerade barnkonsekvensanalysen ska redovisas. Genom att besvara dessa frågor redovisar projektet för hur man har hanterat de i dokumentet utpekade artiklarna från FN:s barnkonvention.

## Frågeställningar:

1. Vilka barn i planområdet och dess närområde berörs av detta beslut?
2. Hur har barns lika värde beaktats och hur är det säkerställt att inget barn har diskriminerats?
3. Hur har barns rätt till god hälsa och utveckling tagits hänsyn till?
4. Hur har barns rätt till utbildning, fritid, lek och kultur tagits hänsyn till?
5. Hur har de barn som berörs av beslutet fått möjlighet att uttrycka sin mening?
6. Vilka förbättrande åtgärder kommer att genomföras inom planområdet?





# Del 2: Dialog

# Metod för dialog och samråd

**Stockholms stads uttryckliga målsättning är att genom dialog nå barn och unga för att fånga upp deras perspektiv på hur staden bör utvecklas. Riktade satsningar för att nå grupper som ofta är underrepresenterade i dialogarbeten är önskvärt. Dialogarbetet kan vara en del av en integrerad barnkonsekvensanalys eller fristående som till exempel ett barn- och ungdomssamråd. Genom dialog kan staden skapas tillsammans med framtida generationer.**

**”Barn och unga ska ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.”**

ur FN:s barnkonvention, artikel 12.

## Plats och tid för möten

Det finns flera sätt att involvera barn och unga i stadens demokratiska processer. Ett återkommande arbete över en längre tid möjliggör att deltagarna kan få uttrycka sig på flera olika sätt med till exempel bild, foto, diskussion, karta, promenader och film. Olika typer av uttryckssätt ger olika typer av information. De ger även deltagarna en genuin chans att fördjupa sig och tänka till kring sin egen roll kring platsen

eller stadsdelen och får därför en bättre förståelse för processen.

Att bygga upp långsiktiga relationer och tillit mellan staden och dess unga är en viktig del i stadens arbete för att säkerställa ökad delaktighet och inflytande bland unga. Staden behöver plattformar för möten där ömsesidigt kunskaps- och idéutbyte kan ske fortlöpande. Barn och unga ska bli behandlade med samma respekt som övriga invånare. De ska bjudas in till alla former av dialog- och diskussionsforum och information ska anpassas för att nå och tilltala även dem. Dialoger med unga ska i första hand ske på deras arenor med väl utarbetade pedagogiska metoder och återkopplingen ska vara kontinuerlig, ärlig och konkret.

## Gemensam metod

För att ge Stockholms stads barn- och ungdomsdialoger en gemensam plattform har staden tagit fram fem steg som bör beaktas.

## Kunskap

För att kunna diskutera ett ämne så behövs det en grundförståelse och därför bör stadens dialogarbeten inledas med ett kunskapsmoment. Det är viktigt att förklara varför dialogen/ workshopen/ samrådet genomförs. Vad är till exempel en översiktsplan, ett program, eller vad är de idrottspolitiska målen. Vilka rättigheter har barn och vad innebär FN:s barnkonvention då det kommer till att tycka till och påverka? Och vilka skyldigheter har vi vuxna?

## Dialog

Dialogen kan genomföras på en rad olika sätt delvis genom workshops, barnguideturer (där barn berättar om sitt område), trygghetsvandringar, kortfilmer med mera.

👉 **Läs mer om representation på sida 28 för att få inspiration till hur du kan nå olika målgrupper.**

## Återkoppling

Tidig återkoppling är grundläggande då det kommer till att stärka tron på de politiska processerna. Att så snart som möjligt efter en dialog stämma av till exempel minnesanteckningar ger både tjänstemän och de deltagande barn och ungdomarna möjligheten att se till att rätt information skickas vidare i de pågående projekten. Då projektet är avslutat bör den avslutande återkopplingen genomföras (se mer under punkten utvärdering och analys). Varje projekt bör ta fram en egen plan för återkoppling.



FOTO: LARS EPSTEIN

## Inflytande

Att vara tydlig med vilken typ av inflytande som är möjligt i projektet är viktigt. Delvis för att på så sätt få rätt nivå på förväntningarna men även för att få in synpunkter som kan leda till reellt inflytande

👉 **Läs mer om inflytande på sida 30.**

## Utvärdering och analys

Det är viktigt att det som framkommer i dialoger får ge avtryck och därför bör

en utvärdering över hur barn och ungas synpunkter har påverkat slutresultatet genomföras. Vilka synpunkter har man gått vidare med? Vad blev resultatet? Vilka synpunkter har man valt att inte gå vidare med och varför fattades det beslutet? Utvärderingen och analysen blir sedan ett viktigt steg i den slutgiltiga återkopplingen.

👉 **Läs vidare under kapitlet ”Stadens goda exempel på dialog” på sida 35, där några av stadens arbetssätt redovisas.**

## Fem steg för delaktighet och inflytande

### Kunskap

För att kunna diskutera ett ämne så behövs det en grundförståelse och därför bör stadens dialogarbeten inledas med ett kunskapsmoment.

### Dialog

Dialogen kan genomföras på en rad olika sätt delvis genom workshops, barnguideturer (där barn berättar om sitt område), kortfilmer med mera.

### Återkoppling

Tidig återkoppling är grundläggande då det kommer till att stärka tron på de politiska processerna.

### Inflytande

Att vara tydlig med vilken typ av inflytande som är möjligt i projektet är viktigt.

### Utvärdering och analys

Det är viktigt att det som framkommer i dialoger får ge avtryck och därför bör en utvärdering över hur barn och ungas synpunkter har påverkat slutresultatet genomföras.

## Dialog – fem grundläggande principer som ska uppfyllas, oavsett ålder:

- 1 Att det är på riktigt, det som sägs får ge avtryck.**
- 2 Att processen är förankrad politiskt.**
- 3 Att processen är inkluderande och representativ.**
- 4 Att projektgruppen verkar uppsökande.**
- 5 Att återkopplingen är tydlig, rak och ärlig.**

# Representation

Det finns stor erfarenhet av dialog, representation, delaktighet och inflytande inom stadens förvaltningar. Många medarbetare har jobbat länge i samma geografiska område och kan fungera som kontaktlotsar.

Kom ihåg är att ha lång framhållning när skolor involveras eftersom terminer planeras långt i förväg.

**Barn har precis som vuxna olika bakgrund, förutsättningar och intressen. För att försäkra sig om att ett projekt fångar upp en så stor del som möjligt av stadens barn och unga är representation en viktig del. Dialogen i den integrerade barnkonsekvensanalysen ska ha en demografisk spridning och en tydlig förankring i projektets berörda geografi.**

Skolor och förskolor brukar vara självklara platser för att genomföra dialoger med barn och unga och diskutera planerade händelser inom staden. Här finns också, enligt studier, störst spridning av barn med olika socioekonomiska förutsättningar, etniska bakgrunder samt funktionsnedsättningar, vilket är viktigt för att arbetet ska bli jämställt och belysa så många olika perspektiv som möjligt.

Klassråd och ungdomsråd är också bra ingångar för dialog på skolor men det är viktigt att ha i åtanke att sammansättningen sällan är representativ eftersom elever som deltar i dessa forum ofta har ett starkare politiskt engagemang än de flesta av sina klasskamrater. Därför kan det vara lämpligt att hitta nya vägar till olika målgrupper.

## Kom i kontakt med målgruppen

Här är en lista på förvaltningar och kontor som kan leda fram till rätt kontakt för målgruppen:

**Stadsdelsförvaltningarna** har kontakt med stadens förskolor, öppna förskolor, fritidsgårdar, parklekar, ungdomsstödjare, fältassistenter och ungdomsråd.

**Utbildningsförvaltningen** kan erbjuda kontakter till skolor och särskolor.

**Idrottsförvaltningen** har kontakt med idrottsföreningar.

**Arbetsmarknadsförvaltningen** öppnar dörrar för unga och nyanlända och erbjuder språngbräddor för karriären.

**Ungdomsgårdar** har ofta ett bra kontaktnät för att nå unga i sitt område.

**Fritid för alla** har ett nätverk av barn och unga med funktionsnedsättningar.

**Stadens bibliotek** och dess barn- och ungdomsavdelningar har erfarenhet och kontaktnät vad gäller samtal med barn och unga.

**Kulturskolan** har kontakt med barn och unga 6–22 år. Resurscentret är en del som vänder sig till barn och unga med funktionsnedsättning och särskilda behov.

**Unga berättar** är en verksamhet som utgår från barns och ungas eget skapande och kreativitet genom det egna berättandet.

**Kulturhuset Stadsteatern** har flera mötesplatser för barn och unga, till exempel Rum för Barn, TioTretton och Lava Bibliotek och verkstad.

# Delaktighet

**Barnets rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör det är ett av barnkonventionens mest angelägna budskap. Det tydliggör barnet som ett subjekt med en egen mening som ska respekteras. Erfarenhet visar att när barn och unga är delaktiga i olika beslutsprocesser leder det till bredare och bättre beslutsunderlag.**

**”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.”**

Ur artikel 12, en av barnkonventionens grundläggande principer.

Att vara delaktig och att ha inflytande har stor betydelse för självförtroendet. Det ger också en känsla av att bli tagen på allvar och av att vara respekterad, inte minst viktigt i barn- och ungdomsåren.

Detta ger i sin tur staden värdefulla kunskaperna om den yngre befolkningen och dess behov.

## Viktig livskompetens

Genom att barn och unga deltar i demokratiska arbetsformer med en tydlig delaktighet utvecklas viktiga livskompetenser så som inlyssning av andras argument och förmågan att inhämta fakta. Tydliga, raka och ärliga utbyten mellan staden och dess unga invånare skapar en tilltro till det demokratiska

samhället. Delaktigheten ger dem på så sätt en viktig livskompetens.

Statens folkhälsoinstitut har i en forskningsöversikt belyst frågan om ökat inflytande för barn i frågor som rör dem själva. Positiva effekter av ökat inflytande påvisades i alla undersökta åldrar. De barn och unga som upplever att deras åsikter och tankar inte är lika mycket värda kan känna sig utanför, vilket kan leda till att man inte har tillit till det system som finns.

Om vi är måna om att behålla vårt demokratiska system är det av stor vikt att samtliga invånare, oavsett ålder, ges möjligheter att delta.

Källa: Om vi fick bestämma – Sveriges Musik- och Kulturskolor och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer.

# Inflytande

**Inflytande betyder att det finns en riktig chans att påverka. Barn är rättighetsbärare precis som vuxna och därför ska barnrättsperspektivet ligga till grund för stadens arbete. Barn och unga ska ges möjligheten att efter deras förutsättningar delta i olika dialog- och diskussionsforum. För att åstadkomma attraktiva, hållbara och demokratiska städer bör barns och ungas kompetenser, idéer och erfarenhet användas på ett aktivt och strukturerat sätt.**

Att bygga staden tillsammans med dess invånare oavsett ålder ökar den ömsesidiga förståelsen. Att släppa in barn och unga i beslut som rör dem leder till bredare och bättre beslutsunderlag samt att staden speglar en större del av dess innevånare. Stockholms stad har höga ambitioner då det kommer till inflytande för stadens innevånare. I arbetet att mäta och utveckla barns delaktighet används Shiers delaktighetsmodell. Stadens olika förvaltningar och bolag har dock olika förutsättningar att nå de olika nivåerna i modellen.

Det är också viktigt att inte frånsäga sig vuxenansvaret, vuxna måste ta sitt ansvar som stadsbyggare och planera staden utifrån ett barnperspektiv.

## Shiers delaktighetsmodell – ett processtöd

Delaktighet kan både mätas och utvecklas. Shiers delaktighetsmodell kan

fungera som stöd i det arbetet. Det är viktigt att ett projekt initialt bestämmer sig, utifrån dess förutsättningar, för vilken nivå av delaktighet enligt modellen som går eller är önskvärt att uppnå. Motivering av nivån samt hur man har arbetat med den i projektet ska redovisas i slutdokumentet för den integrerade barnkonsekvensanalysen. Shiers delaktighetsmodell delas in i fem nivåer och ger vägledning i hur staden kan uppnå barnkonventionen:

### Nivå 1: Barn blir lyssnade till

Den första nivån innebär att barn får möjlighet att uttrycka sig och att ansvariga vuxna lyssnar. Det finns en föreställning om att barn inte är intresserade av att delta i beslutsfattande utan hellre gör något annat. Det stämmer inte visar forskning. Tvärtom uttrycker många barn en önskan om att ha mer att säga till om.

**Bild:** Shiers delaktighetsmodell översatt inom projektet *Lyssna på oss! Bättre stöd när barn och ungdomar är delaktiga* – Handikapptförbundet.

### Nivå 2: Barn får stöd i att uttrycka sina synpunkter

Det finns många orsaker till att barn inte uttrycker sina synpunkter, det kan vara blyghet, dåliga erfarenheter eller för lite tid. För att barn ska kunna uttala sig öppet måste de vuxna stötta barnen i att säga vad de tycker. Det är viktigt att möta barn och unga på deras premisser, hänsyn ska också tas till mognad och språkliga- och andra förutsättningar. För att hjälpa barnet att uttrycka sig kan pedagogiska hjälpmedel användas.

### Nivå 3: Barns åsikter och synpunkter beaktas

På nivå tre väger vuxna in det barnet säger i beslutet. Det är inte säkert att man bestämmer i enlighet med barnets önskemål, den vuxne ansvarar för fastställandet, men det är viktigt att barnet får veta varför ett visst beslut fattats.

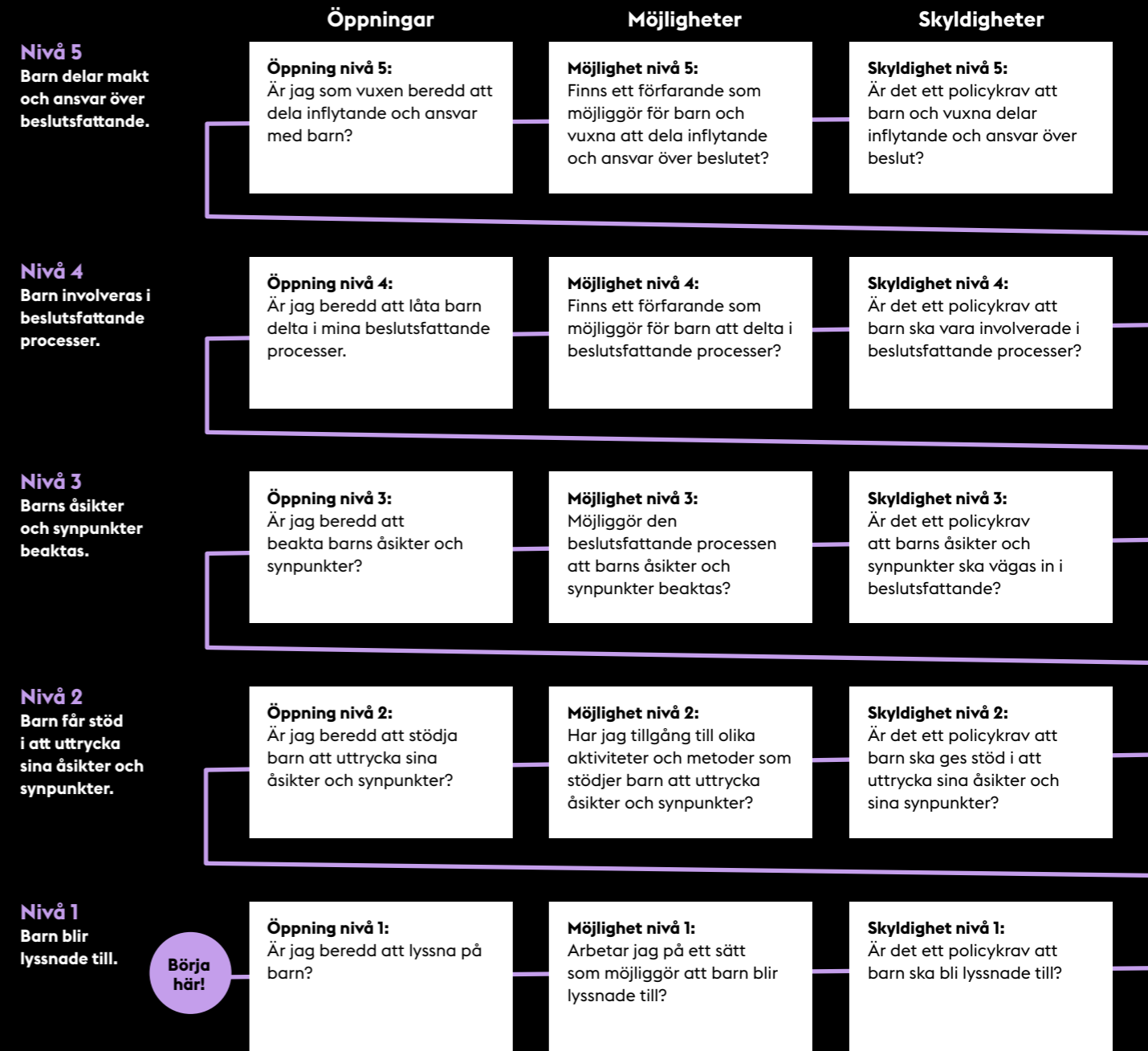
### Nivå 4: Barn involveras i beslutsfattande processer redan från början

Vuxna bjuder in barn att vara aktivt deltagande i beslutsfattandet, inte bara rådgivande. Här möts barn och vuxna redan från början, planerar och bestämmer tillsammans.

### Nivå 5: Barn delar makt och ansvar för beslutsfattande

På nivå fyra är barnet med i hela processen men kan ha begränsad makt att påverka besluten. På sista nivån delas makt och ansvar lika fullt ut.

## Shiers delaktighetsmodell









# Stadens goda exempel på dialog



## Här leker vi! Webbenkät

**Stockholms stad har under en längre tid sett behovet av en bättre förståelse för hur staden upplevs av barn och unga. Var är de, vilka barriärer finns? När staden utvecklas är det viktigt att utformning och placering av mötesplatser blir tillgängliga och optimalt utformade. Webbenkäten *Här leker vi!* är ett första steg att identifiera och förmedla barns och ungdomars perspektiv på staden.**

Staden är en plats där många barn och unga växer upp. Det är här de ska erövra sina kvarter, vidga sina horisonter och känna sig trygga. Att ha möjlighet att röra sig över ojämna underlag, erövra höjdskillnader och upptäcka nya områden är grundläggande förutsättningar för fin- och grovmotorisk utveckling.

För många barn och unga sker detta i stadens parker och grönområden. Möjligheten att till exempel ta sig genom skateparkens alla utmaningar, sitta högst upp på den stora stenen eller hoppa från nedersta grenen på klätterträdet är därför en betydligt större fråga än vad som först kan verka uppenbart.

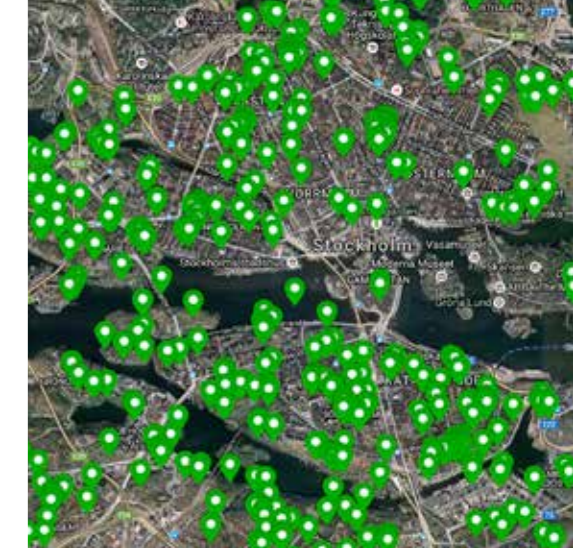
Syftet med webbenkäten *Här leker vi!* är att identifiera och förmedla barns och ungdomars perspektiv på den

växande staden och att deras behov ska kunna tas tillvara bättre i förlängningen.

Resultaten kan även visa på att det finns platser som engagerar och som är viktiga för många människor. Vid en förändring av sådana platser behövs en tydlig dialog genomföras för hur platsen bör utvecklas, i vissa fall kan medskapande vara aktuellt.

### Ett första steg

Webbenkäten *Här leker vi!* är ett första steg i att involvera barn och unga i stadsutvecklingen. Det är också ett led i att förbättra barn- och ungdomsdialoger och öka förståelsen för hur staden växer. Dessutom är det ett ovärderligt kunskapsunderlag för hur staden bör växa då det kommer till lekplatser, grönområden, förskole-/skolgårdar och alla andra platser där barn finns.



**Projekt:** Här leker vi!  
**Period:** Startade hösten 2015 (pågående)  
**Plats:** Webbenkät som täcker hela staden  
**Projektleddare:** Stadsbyggnadskontoret  
**Kontaktperson:** Lisa Klingwall  
**Syfte:** Att kartlägga hur förskolor och skolor nyttjar stadens parker, lekplatser och grönområden för att på så sätt öka förståelsen för hur staden används av barn, unga och pedagoger. Det blir ett ovärderligt kunskapsunderlag för hur staden bör växa på platser där barn finns.  
**Åldersgrupp:** Förskola, F–9, samt stadens pedagoger, lärare, föräldrar och vårdnadshavare.  
**Budget:** 60 000 kr för enkäten  
**Tidsåtgång:** Konsulttid och 20 timmar från tjänsteman.  
**Resultat och lärdomar:** En första statistiksammansättning visar att de flesta besökarna går under 5 minuter upp till 15 minuter för att ta sig till platsen de markerat. Man besöker platsen flera gånger i veckan och är nöjd eller mycket nöjd med platsen. Det finns ett stort behov av toaletter och rinnande vatten. De flesta svarande är kommunala förskolor och skolor med egen gård.

# Barnbiblioteket

## När barnen själva får bestämma

Som en del av projektet **Förnyat stadsbibliotek** genomfördes under november 2014 till och med mars 2015 ett projekt för att få kunskap om barnens tankar och idéer kring hur ett nytt barnbibliotek ska utformas. En barnkulturdesigner kopplades till projektet för att på ett lekfullt sätt låta barnen vara delaktiga i processen med att skapa nya miljöer och sammanhang som utgår ifrån deras behov och perspektiv.

Metoden som användes kallas för Playshops vilket är en lekfull form av workshop. Den syftar till att med lekfulla metoder kommunicera med barnen för att nå deras önskemål och behov.

### Playshops

10 playshops genomfördes och innehållet anpassades efter de olika åldersgrupperna. Deltagande barn kom från Kungsholmen, Skarpnäck, Spånga/Tensta samt Hässelby/Vällingby och var i åldrarna 0–12 år. Genom playshops och mötet med 80 barn kom barnens perspektiv fram på vad ett framtida barnbibliotek kan vara.

De återkommande önskingarna från barnen var:

*Atmosfär/känsla:* mysigt, lugnt, ljust, färgglatt, naturligt, på barnens nivå och med fler krypin.

*Aktiviteter:* Olika typer av kreativt skapande för, av och med barn. Skriva och rita historier, leka, delta i författarträffar, läsa, slappa, umgås med vänner, studera, fika och titta på faktaprogram.

### Dialogen fortsätter

Materialet från projektet har sedan legat till grund för en rad idéskisser som arkitekterna har tagit fram. Även fortsättningsvis skall det framtagna materialet användas för att se till att barnens perspektiv tas tillvara och att dialogen med dem fortsätter även under den resterande byggprocessen.



**Projekt:** Barnbiblioteket när barnen själva får bestämma

**Period:** November 2014–mars 2015

**Plats:** Stockholms stadsbibliotek

**Projektledare:** Lovisa Furendal Berndt

**Kontaktperson:** Karin Axelsson, Kulturförvaltningen

**Syfte:** Uppdraget syftar till att lyfta barnens tankar och idéer kring hur ett nytt barnbibliotek ska utformas för att på bästa sätt motsvara deras behov.

**Åldersgrupp:** 0–12 år

**Budget:** 193 000 kr

**Tidsåtgång:** Projekttiden varade från november 2014 till och med mars 2015.

**Resultat och lärdomar:** Genom 10 playshops och mötet med 80 barn fick projektet fram barnens perspektiv på vad ett framtida barnbibliotek kan vara. Det blev tydligt att barnen vill vara med och påverka, de vill kunna forma och omforma rummet. Att samarbeta med en barnkulturdesigner kring både metod och analys visade sig fungera mycket bra.

# Spårvägsparken

## Förnyelse av lekplats i Fredhäll genom tidig dialog

En förnyelse av Spårvägsparken behövs för att möta det ökade behovet av tillgängliga, trygga, spännande och hållbara platser för lek i Fredhäll och Marieberg. Förslaget är att skapa en lekplats för barn i åldrarna 0–12 år. För att få kunskap om hur parken användes och vilka behov som fanns hölls en tidig dialog med allmänheten. Särskilda metoder användes för att nå barn.

Under ett särskilt dialogtillfälle i parken kunde barn och vuxna lämna synpunkter muntligt eller via en enkät. Barn kunde också delta genom att hänga upp band i olika färger där varje färg representerade olika teman och aktiviteter för den framtida parken.

### Välbesökt på dialogdagen

Under det tidiga dialogeventet kom cirka 120 besökare och 80 enkätsvar togs emot. Av de inkomna enkätsvaren var ca hälften från barn och ungdomar. Många svar kom även från föräldrar och andra vuxna som besöker parken med barn. Synpunkter har också kunnat lämnas via e-post under hela dialogperioden. När upprustningsförslaget var framtaget bjöds allmänheten in igen, till en andra dialog i parken. Vid det tillfället deltog 20 personer, varav 5 barn.

Samtliga inkomna synpunkter och idéer har registrerats. I en rapport har de sammanfattats och kategoriserats för att ge en bild av spridning, tyngdpunkter och engagemang. Dialogresultatet utgör underlag för framtida utvecklingsförslag för parken och för prioriteringar av åtgärder.

### Provisoriskt i väntan på permanent

Utifrån synpunkterna som kom in anlades under 2015 viss provisorisk lekutrustning i parken för att förbättra lekmöjligheterna i väntan på permanent ombyggnad. Den nya upprustade parken ska enligt plan invigas 2017.



**Projekt:** Spårvägsparken – förnyelse av lekplats i Fredhäll

**Period:** April och september 2015

**Plats:** Spårvägsparken, Fredhäll, Kungsholmen

**Projektledare:** Kungsholmens stadsdelsförvaltning och trafikkontoret

**Kontaktperson:** My Peensalu

**Syfte:** Spårvägsparken är i behov av återställning, efter att två förskolebaracker tagits bort från parken, samt av förbättrade och utökade lekmöjligheter.

**Åldersgrupp:** Alla parkbesökare men särskilt fokus på barn 0–12 år.

**Budget:** Material och förfriskningar ca 6 000 kr.

**Tidsåtgång:** Dialog 1 och 2 tog ungefär 3 timmar vardera, plus tid för förberedelser, sammanställningar och kommunikation med mera. Cirka 6 personer har varit inblandade.

**Resultat och lärdomar:** Dialog behöver inte alltid kosta så mycket men kräver resurser i form av personal. Konkreta och avgränsade projekt med relativt kort genomförandetid skapar stort engagemang bland boende och verksamma i området. Genom att med enkla medel förbättra lekmöjligheterna i väntan på permanent ombyggnad såg lekplatsbesökarna snabba resultat av dialogen. Olika dialogmetoder underlättade för olika grupper och typer av människor att lämna synpunkter på det sätt som passade dem bäst.



# Citybanan

## Barn och unga dokumenterar bygget

**Stadsmuseet fick ansvaret att engagera barn och ungdomar att formulera och gestalta sina upplevelser i Citybanebyggets närhet. Med instruktioner från museet och under ledning av sina pedagoger beskrev barnen förändringarna runt omkring dem, allt från mindre omställningar till stora nydaningar.**

År 1871 invigdes Centralstationen i Stockholm. Tack vare nyskapande ingenjörskonst hade södra och norra stambanan byggts ihop. Då passerade 10 tåg om dagen. År 2012 passerade 550 pendeltåg och fjärrtåg per dygn, fortfarande på samma två spår.

Citybanan byggs för att pendeltågen skall få en egen sträckning och egna spår genom staden. En 6 kilometer lång tunnel byggs mellan Stockholm södra och Tomtebodan. Det innebär att både fjärrtågen och pendeltågen kan fördubbla sin kapacitet, vilket får betydelse för hela landet. Arbetet har inneburit stora sprängningsarbeten, mängder av sprängt berg har transporterats ut ur staden, träd har fällts och områden har spärrats av. Bygget startade i januari 2009 och trafiken ska enligt Trafikverket vara igång 2017.

### Tidsdokument av Stockholm

Arbetet med Citybanan har påverkat stockholmarna, både barn och vuxna. Projektet *Barn och unga dokumenterar bygget av Citybanan* ligger i linje med

*Kultur i ögonhöjd*, stadens strategiska plan för barn- och ungdomskultur, och FN:s barnkonvention, där barns rätt att framföra sina åsikter och erfarenheter betonas.

Trafikverket tog initiativ till att dokumentera förändringsprocessen. De ville att barn och ungdomar skulle beskriva arbetet utifrån sitt perspektiv. Representanter för Trafikverket/projekt Citybanan, SL och exploateringskontoret tog kontakt med Stadsmuseet och en arbetsgrupp bildades 2009.

I projektet deltog 700 barn aktivt med att dokumentera sin tid. Resultatet är ett tidsdokument från Stockholm under åren 2010–2017 som bland annat består av teckningar, fotografier, modeller, filmer, berättande beskrivningar utställningar, intervjuer och inspelade promenader på stan. Materialet kommer att presenteras publikt på olika sätt och kommer sedan att arkiveras på Stadsmuseet. Erfarenheterna av metodprövningarna kan komma att användas i framtida projekt.



**Projekt:** Barn och unga dokumenterar bygget av Citybanan

**Period:** 2009–2014

**Plats:** Området omkring Citybanans sträckning, en 6 km lång tunnel som byggs under Stockholm. Undersökningen omfattar också stationerna Karlberg, Centralen och T-centralen.

**Projektledare:** Stadsmuseet

**Kontaktperson:** Anna Ulfstrand och Pia Maria Hallberg

**Syfte:** Att samla in ett historiskt källmaterial och att under arbetets gång väcka intresset för de urbana platser där barnen vistas varje dag. En del i uppdraget var också att pröva metoder för att få barnen att bli aktiva medarbetare i ett dokumentationsprojekt.

**Åldersgrupp:** 2–20 år

**Budget:** Trafikverket har finansierat arbetet med 1 350 000 kr.

**Tidsåtgång:** 5 års halvtidsjobb för en etnolog och övriga projektmedlemmar.

**Resultat och lärdomar:** Ett stort tidsspann var en grundläggande förutsättning. Det var viktigt att hitta pedagoger som såg möjligheterna i samarbetet och placerade in projektarbetet i olika ämnen och planerade enligt läroplanen. En annan lärdom har varit att barn upptäcker detaljer som vuxna inte noterar. Den samlade materialet blir ett barnperspektiv på stadens kulturarv.



## Skolgårdsutveckling med barn och unga

**Skolgården är en viktig plats i barn och ungas närmiljö – särskilt i en stad som förtätas allt mer. Skolgården används för lek och rörelse; fantasilek och utforskande; utomhuspedagogik där samband mellan rörelse och inlärning skapas; socialt främjande aktiviteter och som ett rum för återhämtning. Vid en inventering av stadens alla kommunala skolgårdar uppmärksammades behovet av att utveckla och förbättra stadens skolgårdar. Utbildningsförvaltningen startade därför ett projekt där de som är experter på sin närmiljö – barn och unga – får en viktig roll i utformningen.**

Sedan 2015 har utbildningsförvaltningen ett löpande projekt som syftar till att utveckla stadens skolgårdar. Mellan fem till sju skolgårdar utvecklas varje år där elever på respektive skola är delaktiga i processen med att gestalta sin skolgård.

Projektet arbetar kontinuerligt med att utveckla metoder för elevers delaktighet och inflytande. Här vill vi berätta var vi befinner oss i arbetet med att involvera barn och unga vid planering av deras utemiljö.

### Elevdeltaktighet

Varje skola som ingår i projektet ansvarar för att utse en elevgrupp som ska arbeta med skolgårdsutveckling. Under hösten arbetar elevgruppen tillsammans med en landskapsarkitekt hur skolgården ska utformas. Vi arbetar med gå-turer, workshops och granskning av förslagshandlingar. Till våren, när entreprenörer upphandlade, träffas elevgruppen för att diskutera den kom-

mande byggnationen. När skolan startar efter sommarlovet har skolgården färdigställt och återkopplingsmöte hålls med eleverna för att diskutera hur det färdiga resultatet blev.

Parallellt med elevgruppsmöten träffas även vuxengruppen som är projektets ”nej-sägare”. Deras roll är att säga till om något verkar farligt eller inte fungerar utifrån verksamhetssynpunkt – vuxengruppen måste alltid motivera för elevgruppen varför de säger nej.

Återkoppling är en viktig del i arbete med barn och unga. Många barn och unga kan acceptera varför alla idéer inte kan förverkligas men att inte ge dem tiden till att berätta varför är att underminera deras rösters värde. Genom att involvera eleverna i arbetet med sina skolgårdar är förhoppningen att de ska känna en stolthet för sin närmiljö och en vilja till att ta hand om den.



**Projekt:** Skolgårdsutveckling  
**Period:** 2015 – ej avslutat. Ett pilotprojekt startade 2015 med fem skolgårdar. Därefter vidareutvecklades projektet till att omfatta mellan fem till sju skolgårdar per år.  
**Plats:** Stockholm stads kommunala skolor  
**Projektledare:** Utbildningsförvaltningen  
**Kontaktperson:** Malin Jönsson och Anni Arnefjord  
**Syfte:** Projektet syftar till att förbättra skolans skolgårdsmiljö och ge eleverna en viktig roll i gestaltningen av sin skolgård.  
**Åldersgrupp:** Elever på grund- och gymnasieskolor.  
**Budget:** ca 3 800 000 kr per skola för projektering och genomförande.  
**Tidsåtgång:** Projekten löper under ett år.  
**Resultat och lärdomar:** Vid projekt med utemiljöer öppnas det upp värdefulla möjligheter att involvera barn och unga i arbetet. Barn och unga har stor kunskap om sitt närområde och skolgårdarna används inte endast under skoltid utan är viktiga miljöer för barn och unga även på kvällar och helger.

# Alvik

## Integrerad barnkonsekvensanalys

I budgeten för 2015 gavs anvisning om att stadsbyggnadskontoret tillsammans med exploateringskontoret ska hitta former för att pröva barnkonsekvensanalyser i tidiga skeden, innan exploatering. Staden hade även under en längre tid sett behovet av att genomföra barnkonsekvensanalyser som ger en reell påverkan på samrådsförslaget. I Alvik prövas metoden integrerad barnkonsekvensanalys som tidigt belyser barnperspektivet i stadsplaneringen.

Traditionella barnkonsekvensanalyser sker oftast på ett redan framtaget förslag då strukturen är satt och påverkansgraden är låg. Genom att tidigt kartlägga hur området används idag av barn, unga och pedagoger kan den informationen direkt arbetas in i planprocessen.

För projektet i Alvik anlitas förutom ett landskapsarkitektkontor, som tar fram barnkonsekvensanalysen, även en barnmiljöforskare. På så sätt kan den moderna forskningen, som visar hur barn upplever och påverkas av sin miljö, komma med direkta synpunkter till projektet.

### Arbetets fyra faser

- **Tidig dialog och inventering:** Här samlades information in gällande hur området används idag. Konsulterna genomförde dialoger med förskolor, skolor, ungdomsråd, nattvandrare och föreningslivet. Den information som kom fram under dialogtillfällena sammanställdes och lämnades sedan över vid ett startmöte med arkitektkontoren.
- **Framtagande av förslag:** Under

framtagande av samrådsförslaget ingår landskapsarkitektkontoret och barnmiljöforskaren i arbetsgruppen vilket möjliggör att de olika förslagen kan diskuteras utifrån ett barnrättsperspektiv.

- **Konsekvensanalys av slutförslaget:** När samrådsförslaget är färdigt kommer det att analyseras utifrån ett barnperspektiv. Även arbetssättet kommer att utvärderas.

- **Återkoppling:** Projektet kommer att återkopplas med de barn, unga och vuxna som deltog i den tidiga dialogen. Samrådsförslaget kommer att redovisas samt de synpunkter som kom in i den tidiga dialogen och hur projektet har hanterat den kunskapen/informationen. Deltagarna kommer även att uppmuntras skicka in sina synpunkter på samrådsförslaget under samrådsperioden.

Slutdokumentet för den integrerade barnkonsekvensanalysen kommer att innehålla informationen som framkom under den tidiga dialogen, en redovisning av de olika förslagen och en slutanalys av samrådsförslaget.



**Projekt:** Integrerad barnkonsekvensanalys i stadsutvecklingsprojekt  
**Period:** Våren 2015 (pågående)  
**Plats:** Alvik

**Projektledare:** Stadsbyggnadskontoret

**Kontaktperson:** Lisa Klingwall

**Syfte:** Att i ett tidigt skede belysa barnets perspektiv och barnperspektivet i stadsplaneringen.

**Åldersgrupp:** 1–22 år

**Budget:** 250 000 kr

**Tidsåtgång:** Två team av konsulter anlätades fram till samrådsförslaget.

**Resultat och lärdomar:** Det har varit mycket värdefullt med löpande analyser parallellt med skissarbetet för att i ett tidigt skede få med barnperspektivet i olika lösningar. Detta har bland annat resulterat i att orienterbarheten och trafiksäkerheten har förbättrats från det ursprungliga förslaget. Även förskolornas placering och dess gårdar i relation till topografi och annan bebyggelse har kunna hanterats på ett tydligare sätt.

Under hösten 2017 kommer en avslutande konsekvensbedömning genomföras för östra delen av stadsutvecklingsområdet. Även för övriga området genomförs en avslutande konsekvensbedömning när den närmar sig samråd.

# Unga tankar om smarta transporter

## Unga som inspiratörer

När städer växer behövs ett förändrat synsätt på resande och trafik. Ungas framtidsbilder och delaktighet i stadens utveckling kan bidra till en mer strategisk långsiktig planering. Deras idéer utmanar och ändrar uppfattningen om vilka förändringar och åtgärder som kan vara möjliga. För att skapa ett effektivt och smart transportsystem är ungas attityder och förväntningar om framtidens resor samt stadens utveckling en viktig aspekt att lyfta fram i stads- och trafikplaneringen.

Elever på Thorildsplans gymnasium fick i uppdrag att jobba med smarta transporter genom att utveckla lösningar och utmana planerare. Resultatet är en spännande samling tankar och idéer som i olika grad är möjliga att realisera, likafullt med nya och oväntade perspektiv som skapar engagemang kring frågan. Elevernas innovativa idéer innehåller hög miljömedvetenhet, intressanta analyser, tekniska innovationer, genomtänkta produktutvecklingar och flexibla lösningar med nya dimensioner. De har en stark insikt om att alla behöver ändra sina beteenden när det gäller resande.

### Ett förändrat sätt att se på resande och trafik

Ungdomarna presenterade flera lösningar och smartare sätt att använda

den infrastruktur som redan finns. Det kom fram idéer som kan minska behovet av resande, påverka resvanor, göra transporter mer effektiva och mer miljöanpassade, minska trängseln och öka människors möjligheter att förflytta sig med aktiva transporter.

Erfarenheter visar att när barn och unga är delaktiga i olika beslutsprocesser leder det till bredare och bättre beslutsunderlag och därmed en ökad kvalitet i besluten. Det kan också innebära ett bättre resursutnyttjande samt större måluppfyllelse. För att åstadkomma attraktiva, hållbara och demokratiska städer med medvetna trafikanter borde ungas kompetenser, idéer och erfarenheter användas på ett aktivt och strukturerat sätt.



**Projekt:** Unga tankar om smarta transporter.  
**Period:** Årligt återkommande med olika teman, startade 2009  
**Plats:** Thorildsplans gymnasium  
**Projektledare:** Trafikkontoret  
**Kontaktperson:** Fariba Daryani  
**Syfte:** Att öka ungas delaktighet i stads- och trafikplaneringen.

**Åldersgrupp:** 15–18 år

**Budget:** Kostnad för handledare

**Tidsåtgång:** 20 h en handledare

**Resultat och lärdomar:** Ungas framtidsbilder och delaktighet i stadens utveckling kan bidra till en mer strategisk långsiktig planering. Elevernas resonemang om hur de upplever sin stad och vad som kan behöva förändras i Stockholm har väckt tankar och gett bra underlag för diskussioner under framtagningen av stadens framkomlighetsstrategi och andra planer.

# Flickrum i det offentliga

## Genustänk i planeringen

**Offentliga rum som ska locka ungdomar är oftast aktivitetsplatser som skejtparker, spontanidrottsplatser och ungdomsgårdar – platser som nyttjas främst av pojkar och män. Genustänk i planeringen upplevs av många som en vit fläck på kartan utan referensbilder över miljöer för flickor. Med utgångspunkt i UngaTurs föreställning *Du Vet Havsdjupen*, ett lekmanifest om våra gemensamma utrymmen, genomfördes workshops med flickor, arkitekter, ungdomsledare, scenkonstnärer, lokalpolitiker, samhällsplanerare och fastighetsägare.**

Pjäsen *Du Vet Havsdjupen* följer tonårflickorna Gloria och Frida som genom sina barndomslekar och tonårsfantasier skriver om stadsrummet till ett flickrum – fyllt av hemligheter. Rent konkret var scenkonstupplevelsen en audiowalk, där publiken fick varsin mp3-spelare med hörlurar och kunde följa två unga tonårstjejer genom Kärrtorps stadsrum.

### Vad gjordes och hur?

Under fyra tillfällen träffades åtta flickor i åldrarna 13–18 från Skarpnäcks Ungdomsråd för att delta i olika workshops. Första workshopen bjöds lokalpolitiker in för att tillsammans med flickor, arkitekter och ungdomsledare se föreställningen och efteråt reflektera kring vad flickrum i det offentliga är. Andra workshopen bjöds arkitekter,

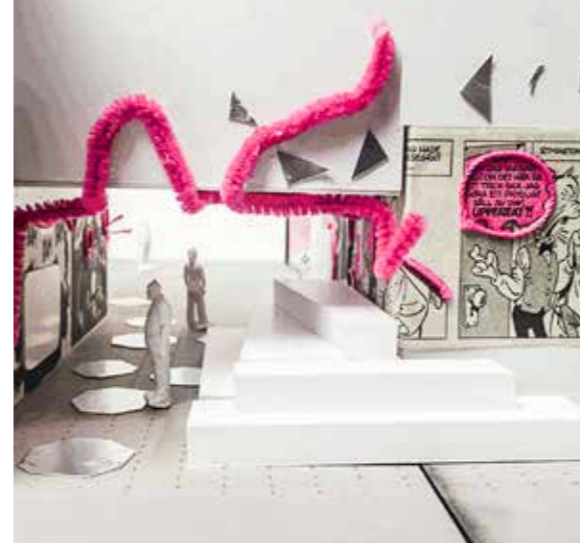
samhällsplanerare och fastighetsägare att se föreställningen och efteråt lyssna till flickorna som i egenskap av expertpanel diskuterade flickrum i det offentliga modererade av arkitekter. Tredje workshopen fick flickorna från Ungdomsrådet med stöd av nio arkitekter sätta form på sina tankar och bygga modell över ett område i Bagarmossen centrum som ägs och förvaltas av Stockholmshem. Workshopen avslutades med vernissage där deltagare från tidigare workshops bjöds in till samtal. Den fjärde workshopen träffade flickorna tillsammans med arkitekter Stockholmshem på plats i Bagarmossen. För att återkoppla, testa, diskutera och prioritera hur man skulle kunna gå vidare med idéerna.

### Vilka slutsatser och lärdomar drogs?

Flickorna upplever (vilket statistiken bekräftar) att det saknas platser att vistas på i de offentliga rummen. Platser som tjejerna hänvisas till idag, såsom Ungdomsgårdar och spontanidrottsplatser upplevs ”ruffiga” och inomhusmiljöer kräver ofta konsumtion vilket exkluderar tjejerna. Offentliga rum borde vara mer inbjudande, fluffiga – ”Det ska vara som att gå in i en kram”. De efterfrågar platser att mötas och utvecklas på, mer intima vistelsemiljöer, gärna med karaktärsstark gestaltning. Möjligheter att mötas, sittplatser vända mot varandra istället för bänkar där man sitter på rad.

Bra belysning ger både trygghet och mysighetsfaktor. Sittplatser under tak där man kan vara tillsammans eller bara sitta själv och betrakta andra är enkla men viktiga attribut.

Medskapande är viktigt, både i skapandet av platsen och för att det ges möjligheten att göra avtryck. En plats där man själv varit med och gjort utsmyckning är en plats man gärna går till, den synliggör ens existens.



**Projekt:** Flickrum i det offentliga

**Period:** Vinter 2015–vår 2016

**Plats:** Turteatern Kärrtorp, White Arkitekter Stockholm

**Projektledare:** UngaTur, Skarpnäcks Ungdomsråd, White Arkitekter, Skarpnäcks Stadsdelsförvaltning, Unga Berättar

**Kontaktperson:** Moa Lindunger

**Syfte:** Att lyfta bristen på kunskap om och existensen av flickrum i det offentliga och den jämställdhetsproblematik detta orsakar, samt att skapa några första referensbilder över miljöer för flickor för att visa att de finns och är enkla att förverkliga.

**Åldersgrupp:** Flickor 13–18 år

**Budget:** 20 000 kr för föreställning, tillugg och material. Projektet finansierades till stor del av ideellt arbete samt egen finansiering från samtliga samarbetspartners.

**Tidsåtgång:** Fyra workshops à 2–3 timmar, plus förberedelser inför dialoger, sammanfattande efterarbete och planering från alla inblandade samarbetspartners.

**Resultat och lärdomar:** Att öka referensbilder genom medskapande dialoger med flickorna själva är ett effektivt och relevant sätt att lyfta fram genusperspektivet i stadsplanering. Att arbeta tillsammans med scenkonstnärer, arkitekter, hållbarhetsspecialister, pedagoger och ungdomsrådet gav oss en större och mer normkreativ verktygslåda. Detta är ett arbete som inte bör bedrivas på ideell basis utan strategiskt satsas på från samtliga inblandade parter.





# Staden i ögonhöjd

## Ungdomars synpunkter och idéer kring *Staden i ögonhöjd*

Det är viktigt att inkludera barn och ungdomars tankar och synpunkter kring stadsövergripande riktlinjer som rör just barn och unga. Att redan innan dokumentet och dess riktlinjer färdigställs fråga de som ytterst berörs är mycket lärorikt.

Under tre tillfällen i februari har en grupp ungdomar träffats på PUNKT-medis (Stockholms stadsbiblioteks ungdomsavdelning) tillsammans med ungdomsledare och pedagog från *Unga Berättar* för att diskutera barnkonventionens grundprinciper, delvis med fokus på stadsbyggnadsfrågor. Under dessa dialoger har ungdomarna utifrån olika teman delat med sig av egna erfarenheter och förslag på hur staden bättre kan arbeta med barn och ungas delaktighet. Övergripande teman har varit barnkonventionen artikel 12, barnkonventionens artiklar 2, 3 och 6 samt ungas delaktighet i stadsplanering.

### Deltagarna

Ungdomarna, som deltog frivilligt, är i åldrarna 14–19 år. Sammanlagt var det 13 ungdomar som deltog, 6 flickor och 7 pojkar. Några är aktiva i ungdomsråd i staden, andra är regelbundna besökare på olika ungdomsverksamheter inom staden. Ett antal av deltagarna är nyanlända ensamkommande ungdomar som talar begränsad svenska varför dialogen

förts både på svenska och engelska. På träffarna har även stadens barnombudsman samt projektledare från Stadsbyggnadskontorets *Staden i ögonhöjds* arbetsgrupp närvarat.

### Synlig diskussion

Dialogen fördes i form av rundabordsdiskussioner utifrån aktuell frågeställning med hjälp av färgglada post-it lappar och färgpennor för att främja att alla får säga sitt vare sig de är pratglada eller ej men också för att bevara ungdomarnas egna ord och under samtalet illustrera hur diskussionen växer fram på en stor tavla som alla deltagare kan se och reagera på. Dialogen modererades av ungdomsledare som aktivt säkerställde att alla ungdomar kände att de förstod frågeställningen och fick uttrycka sig. Övriga deltagande vuxna fick ta en "betraktarposition" och sitta bakom ungdomarna för att skapa tydlighet kring vilka personer och åsikter i rummet som var i fokus. Före dialogerna var det mellanmål och mingel för att lära känna varandra.



**Projekt:** Staden i ögonhöjd  
**Period:** Februari 2016  
**Plats:** PUNKTmedis, Stockholm Stadsbiblioteks ungdomsavdelning  
**Projektledare:** Stadsbyggnadskontoret och Unga Berättar  
**Kontaktperson:** Lisa Klingwall och Olle Halvars Franzén  
**Syfte:** Att inkludera barn och unga redan i utformningen av stadens dokument, "Integrerad barnkonsekvensanalys och dialog". Ungdomarna är med som experter på sin egen målgrupp med reellt inflytande. Dessutom får de lära sig hur stadsövergripande program/strategier kommer till vilket skapar ökad känsla av sammanhang och delaktighet.  
**Åldersgrupp:** Ungdomar 14–19 år  
**Budget:** 20 000 kr för material och pedagoger  
**Tidsåtgång:** Varje dialogtillfälle pågick i ungefär 1,5–2 timmar. Förberedelse och sammanställning tog cirka 12 timmar totalt.  
**Resultat och lärdomar:** Dialog förs bäst på platser där ungdomarna redan vistas och känner sig hemma. Ungdomarna betonar att de vill vara med och diskutera alla frågor, inte bara barnfrågor, och att återkoppling är mycket viktig. Många av de synpunkter som ungdomarna lyfte har legat till grund för framtagandet av de fem stegen för delaktighet och inflytande i dialoger (se sid 26–27)





## Hållplatsen Forum för dialog

Hållplatsen är ett nytt forum för dialog med barn kring hållbar utveckling, däribland stadsutvecklingsfrågor. Hållplatsen bygger på iden att barn är viktiga förändringsagenter för att göra städer och samhällen hållbara. Det är också ett arbetssätt för att förverkliga FN:s barnkonvention som slår fast att barn har rätt att uttrycka sig i alla frågor som berör dem.

Hållplatsen startade hösten 2015 i det nya miljöprofilerade stadsdelsområdet Norra Djurgårdsstaden som en del av stadsdelsförvaltningens uppdrag kring social hållbarhet och att skapa mötesplatser för nya boende i området. De kommunala förskolorna blev Hållplatsens huvudmålgrupp och i olika workshops kring teman som till exempel återvinning, kemikaliesmart förskola och hållbar stadsutveckling bjöds barn, vårdnadshavare och förskolans personal till Hållplatsen för lek, aktivitet och dialog.

### Metod för barndialog

Hållplatsen bygger på idén att barnen är viktiga förändringsagenter i arbetet med att göra världen mer hållbar, klimatsmart och demokratisk. Genom att låta barn leka, utforska och agera kring viktiga hållbarhetsfrågor skapas handlingskraft där barnen ofta påverka föräldrar och familjer. Hållplatsen har ordnat dialog i samband med nybyggnad och upprustning av parklekar, förskolegårdar och lekplatser i hela Östermalms stadsdelsområde. Med olika metoder har barn fått berätta om platserna, vad de betyder och hur de vill utveckla dem. Barnen har till exempel fått hänga upp färgband på platsen: ett grönt för den bästa platsen, ett gult för en plats de

har en bra idé för, och ett rött band för en plats de inte tycker om. När barnen får motivera sina val växer kunskaper och insikter fram, kopplat till den specifika platsen och hur den används och upplevs. Det är viktig kunskap både för planerare, men även för alla som arbetar med barn och för barnen själva.

### Lärdomar

Dialogerna har gett konkreta förslag på förbättringar, som till exempel fler sittplatser eller mer sandlek för barnen. Men framför allt bidrar en kontinuerlig dialog med barn och unga till en stärkt demokratiutveckling, både här och nu men också på lång sikt. När barn och unga bjuds in, blir lyssnade till och får vara med och påverka, då växer stoltheten över och ansvarskänslan för sin närmiljö.

En annan lärdom är att hållbara lösningar i en växande stad kräver många perspektiv där olika behov stöts och blöts mot varandra. Barnen har ofta många kloka synpunkter och frågor som kan bidra till att perspektiven blir fler och världen mer mångfacetterad. Barn är experter på att se möjligheter och använda fantasin för att se lösningar. Det kan vi alla inspireras av!



**Projekt:** Hållplatsen

**Period:** Startade hösten 2015

**Plats:** Startade i Norra Djurgårdsstaden men har använts i hela Östermalms stadsdelsnämndsområde och andra delar av staden.

**Projektledare:** Östermalms stadsdelsförvaltning

**Kontaktperson:** Sara Lagerros

**Syfte:** att låta barn komma till tals i olika stadsutvecklingsfrågor med fokus på sin egen närmiljö. Syftet är både att få barn och unga att känna sig delaktiga i stadens utveckling, men också att lyfta barns och familjers perspektiv för tjänstemän och politiker som arbetar med stadsutvecklingsfrågor.

**Åldersgrupp:** Förskolans barn är fokusgruppen, men även skolbarn, familjer, personal i förskolorna och övriga boende i Östermalms stadsdel.

**Budget:** projektledares tid

**Tidsåtgång:** Hållplatsen ordnar aktiviteter 1 gång i månaden.

**Resultat och lärdomar:** Hållplatsen har besökts av flera hundra barn och vårdnadshavare sedan starten. Ambitionen har varit att stärka både barns perspektiv och barnperspektiv på frågor som rör stadens utveckling.

# Barn- och ungdomssamråd för Stockholms stads nya översiktsplan

Barn mellan 0–18 år är en viktig målgrupp när staden växer och att belysa barns perspektiv på planerna för det framtida Stockholm är mycket angeläget. Mot denna bakgrund har staden parallellt med det ordinarie samrådet även genomfört ett omfattande barn- och ungdomssamråd.

Kommunfullmäktige i Stockholms stad beslutade i budgeten för 2016 om målet att ”Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention”. Konventionen innehåller totalt 54 artiklar som beskriver barnets rättigheter. Artikel 3 som slår fast att ”barnets bästa ska komma i främsta rummet i alla beslut som rör barn” samt artikel 12 som handlar om att ”barn och unga har rätt att framföra sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem” är två av barnkonventionens mest angelägna budskap.

## Deltagarna

Stockholms stad sökte upp 14 skolor spridda över hela staden från årskurs 2 i lågstadiet till årskurs 3 på gymnasiet. Riktade satsningar att nå barn och unga som ofta står utanför de demokratiska processerna genomfördes. Detta resulterade i att workshops även genomfördes med Södra Latins klass för nyanlända ungdomar och fritidsverksamheten Himmel och Pannkaka som vänder sig

till barn och unga med funktionsvariationer. Under samrådsperioden erbjöds stadens samtliga ungdomsråd dialogmöten efter principen ”vi kommer till er”. Dialoger genomfördes även med Stockholms regionala ungdomsråd samt Stockholms ungdomsparlament. För att fånga upp barnperspektivet för barn i förskoleåldern samkallades en fokusgrupp med förskolepedagoger.

## Samrådssynpunkter som ger avtryck

Barn- och ungdomssamrådet följde stadens modell där samtliga deltagande barn och unga samt pedagoger uppmuntrades att skicka in sina samrådssynpunkter för diarieföring. Genom att diarieföra varje klass, ungdomsråd och fokusgrupps synpunkter blir dessa synpunkter en naturlig del av samrådsredogörelsen. Omarbetningen av samrådsförslaget av den nya översiktsplanen sker bland annat utifrån från samrådsredogörelsen. Detta betyder att barns och ungas behov på ett tydligare sätt kan lyftas i den kommande översiktsplanen för Stockholms stad.



FOTO: LARS EPSTEIN

**Projekt:** Barn- och ungdomssamråd för Stockholms stads nya översiktsplan.  
**Period:** 10 november 2016–10 januari 2017  
**Plats:** Stockholms stad  
**Projektledare:** Stadsbyggnadskontoret och i skoldialogerna White arkitekter  
**Kontaktperson:** Lisa Klingwall och Mirja Dillén Tombs  
**Syfte:** Att stärka barnperspektivet i Stockholms stads kommande översiktsplan.  
**Åldersgrupp:** Barn och unga 8–21 år  
**Budget:** 150 000 kr samt egen finansiering av White arkitekter.  
**Tidsåtgång:** Varje dialogtillfälle pågick i ungefär 2 timmar. Utöver det tillkom förberedelser och sammanställning av materialet.  
**Resultat och lärdomar:** Genom att inleda dialogerna med ett kunskapsmoment, som i det här fallet lyfte FN:s barnkonvention, stadsplanering samt översiktsplanens fyra mål, så skapas en tydlig förståelse även för till synes strategiska frågor. Genom att diarieföra pedagogers och barns och ungas samrådssynpunkter har översiktsplanen fått ett starkare barnperspektiv och representerar en större del av Stockholms stads innevånare.



FOTO: WHITE ARKITEKTER

## Barn och ungas behov i den växande staden

Nedan redovisas några av de vanligaste samrådssynpunkterna från barn och unga.

Önskemål om fler icke-kommersiella rum och mötesplatser speciellt under vinterhalvåret

Kvaliteter så som simhallar, museer, bibliotek, fotbollsplaner och parker bör spridas över hela staden

Det behövs fler färgglada hus

Kollektivtrafiken bör täcka in hela staden och vara billigare

Det måste finnas billiga bostäder i olika storlekar

Förskole- och skolgårdar måste få högre kvalitet och i vissa fall bli större





# Dokument som stöttar och styr

# Exempel ur dokument som stöttar och styr

"Stadsdelsnämnderna och Utbildningsnämnden ska i sin planering utgå från ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, anpassat efter lokala förhållanden"

"Nya parker ska anläggas som en naturlig del av stadsutvecklingsområden. Fler lekparker ska utvecklas och göras tillgängliga för barn med funktionsnedsättning."

Stockholms stads budget 2017

## Kultur i ögonhöjd

Antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2009 och reviderad av kommunfullmäktige 2013

"Barns och ungdomars behov beaktas vad gäller de fysiska miljöer där barn vistas."

– Mål 4 ur *Kultur i Ögonhöjd*, ett program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad.

Programmet är ett styrdokument, antagen av kommunfullmäktige, för alla berörda nämnder och bolagsstyrelser i Stockholms stad.

## Läroplan för förskolan

Lpfö 98, reviderad 2016, ny revidering färdig 2018.

Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö.



## Stockholms stads förskoleprogram – framtidens förskola

Antagen av kommunfullmäktige 2013

Utemiljön, både kring förskolan och i naturen, ska ses som ett av förskolans pedagogiska rum och ge möjlighet till aktiv utevistelse och lärande. Verksamhet utomhus kan rätt utformat bidra till att motverka traditionella könsroller.

## Utbildningsförvaltningens riktlinjer för utemiljöer

Beslutades i Utbildningsnämnden 2015

Utbildningsförvaltningens dokument med vägledning för om- och nybyggnation av skolgårdar:

### Funktionsprogram för skolgårdar med syfte att:

- definiera en god utemiljö för raster och undervisning
- stärka elevens fysiska, sociala och kreativa utveckling
- säkerställa att nybyggnation och ombyggnation av skolgårdar sker enligt funktionsprogrammets principer

### Inspirationskatalog för utveckling av skolgårdar genom att:

- visa på exempel för en god utemiljö
- säkerställa elevdeltagande i skolgårdsutveckling enligt FN:s barnkonvention
- stärka förutsättningar för utomhuspedagogik
- fungera som stöddokument till funktionsprogrammet



## Idrottspolitiska programmet

Antagen av kommunfullmäktige 2013

Hälften av alla barn och ungdomar i Stockholm stad är med i en idrottsförening. Var man än bor i staden ska det inom rimligt avstånd vara möjligt att idrotta och motionera.

## Stadsdelsnämnders parkplan

Exempel ur Norrmalms parkplan antagen av Norrmalms stadsdelsnämnd 2015

Dialogmetoder ska utvecklas för att särskilt passa barn och unga. Barns idéer och perspektiv ska fångas upp vid både planering och förvaltning.

Forskning pekar på att ett avstånd på 300 meter kan sägas utgöra en gräns för vardagsrekreation. Längre avstånd har visat på kraftigt minskad användning. För barn och äldre ligger siffran något lägre; cirka 200 meter utan att korsa trafikerade gator, vilket innebär ungefär 6–7 minuters promenad.

## Grönare Stockholm

Antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2017.

Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden.

Stockholms parkriktlinjer togs fram 2006 och är vägledande för att möta stockholmarnas behov av rekreation. Där återfinns måtten för att nå god park- och naturtillgång från hemmet

**200** Inom 200 meter: grön oas, lek (naturlek eller lekplats), område med god ljudkvalitet, sitta i solen, promenader

**500** Inom 500 meter: blomprakt, bollspel/bollek, parklek, picknick, pulkaåkning

**1000** Inom 1 000 meter, eller enkelt närbart med kollektivtrafik: bad (utomhusbad), djurhållning, odling, löpträning, skogskänsla, utsikt, vattenkontakt, vild natur, skridskoåkning

### Vägledning för att uppnå ett Grönare Stockholm

- Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden
- Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald
- Stadens resurser ska utnyttjas effektivt med ett gott samspel mellan förvaltning och utveckling

## Miljö och Hälsa

### Trafikbuller

Önskvärt med högst 50 dBA ekvivalentnivå dagvärde för ytor avsedda för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet. Resten av ytorna ska ha högst 55 dBA. (Boverkets vägledning "Gör plats för barn och unga")

### Luftkvalitet

Miljö kvalitetsnormen ska alltid klaras (luftkvalitetsförordningen (2010:477). Det bör även så långt som möjligt eftersträvas att klara miljö kvalitetsmålet frisk luft (Sveriges miljömål antagna av Riksdagen) för lekytor och skol- och förskolegårdar (30 µg/m<sup>3</sup> dygnsvärde för PM10 och 20 µg/m<sup>3</sup> årsmedelvärde för NO2)

### Solljus

Delar av förskole- och skolgård bör ligga i skugga mellan kl. 11.00–15.00, rekommendation från Strålsäkerhetsmyndigheten och Länsstyrelserna.

### Markföreningar

Inför nyexploatering av lekytor som skol- och förskolegårdar och lek-parker ska det säkerställas att Naturvårdsverkets riktvärde för känslig markanvändning uppnås. (Naturvårdsverket)

# Dokument att beakta

## Stadens styrdokument

**Vision 2040 – Ett Stockholm för alla**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2015

**Grönare Stockholm**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2017.

**Idrottsförvaltningens långsiktiga investeringsplan**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2016

**Idrottspolitiska programmet**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2013

**Kultur i ögonhöjd**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2009 och reviderad av kommunfullmäktige 2013

**Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022**, Stockholms stad (stundande)

**Stockholm – en stad för alla**, program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, 2014–2016. Antagen av kommunfullmäktige 2011.

**Gällande översiktsplan för Stockholms stad.**

**Stockholms stads förskoleprogram – framtidens förskola** antagen av kommunfullmäktige 2013

**Strategi för utveckling av Stockholms parker och natur**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2013

## Stadens övriga dokument

**Funktionsprogram för skolgårdar**, godkänd av Utbildningsnämnden 2015

**Stadsdelsnämndernas parkplaner**, antagna i stadsdelsnämnderna

**Rapport 2017**, Stockholms stads barnombudsman, 2017

**Skillnadernas Stockholm**, rapport utgiven av Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, 2015

**Strukturplan för Stockholms stadsbibliotek 2017–2020**, antagen av kulturnämnden 2017

**Säkra och trygga skolvägar**, beslutad i Trafiknämnden i Stockholms stad 2015

## Övriga dokument

**Konventionen om barnets rättigheter, Förenta nationerna**, antagen av FN:s generalförsamling 1989, ratificerades av Sverige 1990

**Jämna steg – checklista för jämställdhet i fysisk planering**, Boverket

**Läroplan för förskola**, Skolverket

# Källor

**Barnkonsekvensanalys**, Göteborgs stad, 2011

**Grönare Stockholm**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2017.

**Konventionen om barnets rättigheter, Förenta nationerna**, antagen av FN:s generalförsamling 1989, ratificerades av Sverige 1990

**Barns och ungas utemiljö – en europeisk utblick**, planering av förskole- och skolmiljöer i Norden, England och Frankrike, Boverket Maria Nordström

**Idrottspolitiska programmet**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2013

**Konventionen om barnets rättigheter – med strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige**, Regeringskansliet 2014

**Kultur i ögonhöjd**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2009

**Lyssna på oss! Bättre stöd när barn och ungdomar är delaktiga**, Handikappförbunden

**Läroplan för förskola**, Skolverket

**Metodboken**, Sveriges ungdomsråd

**Om vi fick bestämma** – Sveriges Musik- och Kulturskolor och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer

**Parker och naturområden – riktlinjer för jämställdhetsarbete**, Göteborgs stad

**Parkplan Norrmalm**, antagen i Norrmalms stadsdelsnämnd 2015

**Promenadstaden**, översiktsplan Stockholm, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2010

**Skillnadernas Stockholm**, rapport utgiven av Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, 2015

**Stockholm – en stad för alla**, program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, 2014–2016. Antagen av kommunfullmäktige 2011.

**Stockholms stads budget**, 2015 samt 2016–2018

**Stockholms stads förskoleprogram – framtidens förskola** antagen av kommunfullmäktige 2013

**Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige**, Regeringskansliet 2011

**Sveriges ungdomsråd**

**Vision 2040 – Ett Stockholm för alla**, antagen av kommunfullmäktige i Stockholms stad 2015

**Vägledning – utemiljön vid skolor och förskolor**, PM Miljöförvaltningen



#### Projektledning:

Stadsbyggnadskontoret

#### Övriga medverkande förvaltningar:

Stadsledningskontoret

Exploateringskontoret

Trafikkontoret

Miljöförvaltningen

Kulturförvaltningen

Socialförvaltningen

Utbildningsförvaltningen

Idrottsförvaltningen

Norrmalms stadsdelsförvaltning

Östermalms stadsdelsförvaltning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning

#### Vid frågor kontakta:

Projektledare: Lisa Klingwall,  
stadsbyggnadskontoret

08-508 27 114

[lisa.klingwall@stockholm.se](mailto:lisa.klingwall@stockholm.se)

Text: Lisa Klingwall

Projektkoordinator: Mirja Dillén Tombs

Produktion: Sofia Johansson/Small World

Grafisk design: Karin Rosenberg/Small World

Foton och illustrationer: Stockholms stad om ej annat anges

Tryck: TMG Stockholm, 2017



**”Barnets bästa ska utredas och beaktas och vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga.”**

Artikel 3 ur FN:s barnkonvention



Stockholms  
stad